

Asia: VN/238/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Elatustukilaki

Ovatko elatustukilain 11–12 §:t perusteluineen selkeät?

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) lausunto kokonaisuudessaan löytyy kohdasta "Muut kommentit" koskien esitystä".

Onko elatustukilain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko elatustukilain 34 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko elatustukilain 36 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Laki lapsen elatuksesta

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 8 d §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 a §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 13 b §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Onko lapsen elatuksesta annetun lain 17 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan elatusavun suuruus määritellään lapsen yksilöllisen elatuksen tarpeen perusteella, mutta vanhemmat vastaavat lapsensa elatuksesta kykynsä mukaan. Hallituksen esitykseen liittyvän palautteen ohella palautetta toivotaan myös kysymykseen siitä, tulisiko säätää vanhempien vahvemmassa velvoitteesta arvioida lapsen elatuksen tarvetta ja omaa elatuskykyään säännöllisesti, sekä tähän liittyen, vanhemman velvollisuudesta ryhtyä toimiin elatusavun määrän tarkistamiseksi, jos tarve tarkistamiseen ilmenee. Jos kyllä, niin miten asiasta tulisi säätää?

-

Tulotietojärjestelmästä annettu laki

Onko tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n sisältö perusteluineen selkeä?

-

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne esityksen vaikutusarvioinneista.

-

Onko teillä täydennettävää esityksen nykytilan kuvaukseen tai muuhun tekstiin?

-

Muut kommenttinne koskien esitystä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) lausunto

MLL totesi STM:n 28.4.2025 järjestämään kuulemis- ja keskustelutilaisuuteen antamassaan lausunnossa (lausunto kuulemistilaisuuteen elatustukijärjestelmän uudistamisesta <https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/mln-lausunto-kuulemistilaisuuteen-elatustukijärjestelmän-uudistamisesta/>), että lapsen edun näkökulmasta ei ole riittävää, että elatustuen uudistamisprosessi rajoittuu elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen tarkistamiseen. MLL pitää tärkeänä, että molemmat vanhemmat yhteisvastuullisesti vastaavat lapsen elatuksesta oman elatuskykynsä mukaisesti. Mikäli vanhemmat eivät kykene suoriutumaan lapsen elatuksesta, yhteiskunnan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (PL 19.3 §). Elatustuen lisäksi tässä keskeisessä asemassa ovat useat lapsiperheille suunnatut etuudet, tuet ja palvelut. Elatustuki on vain yksi osa, vaikkakin merkittävä osa tätä kokonaisuutta, jolla mahdollistetaan lapsen riittävä elatus. MLL pitää merkittävänä ongelmana useita viimeaikaisia, jo tehtyjä sekä suunnitteilla olevia säästöjä ja leikkauksia sosiaaliturvaan ja sote-palveluihin.

MLL toteaa esitysluonnoksen 13 a §:n osalta, että säännösehdotus on tulkinnallisesti vaikea ja tarvitsee vielä tarkennusta. Kyseinen säännös vaikuttaa ihmisten oikeusasemaan merkittävällä tavalla, joten sen kirjauksen tulee olla selkeä. MLL myös korostaa, että elatustukeen ehdotettavat muutokset edellyttävät säännösten toimeenpanossa hyvää ja tarkkaa ohjeistusta ja myös

viranomaisilla on oltava hyvät valmiudet antaa ohjausta ja neuvontaa asiassa. Asia on keskeinen oikeusturvan toteutumisen osalta.

MLL nosti aiemmassa lausunnossaan esiin muutamia keskeisiä epäkohtia ja kehittämiskohteita elatustukeen liittyen, jotka kaipaavat arviointia ja uudistamista. Yksi tällainen asia on, että elatusapusopimusten tarkistaminen ei saa johtaa siihen, että sopimus katkeaisi ja lapsi ei saisi elatusta elatusvelvolliselta eikä myöskään elatustukea. Huomiota tulisi kiinnittää myös sopimuksettomien tilanteisiin, joissa syystä tai toisesta lapsi ei saa elatusta toiselta vanhemmaltaan eikä myöskään elatustukea Kelasta. Sopimuksettomuus voi tällöin lisätä köyhyyttä.

MLL korosti 28.4.2025 STM:lle antamassaan lausunnossaan Lapsoset-hankkeen loppuraportissa (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:35) esittämiä elatustukeen liittyviä kehittämissuhteita, joissa erityisesti pureudutaan lapsiperheköyhyyden vähentämiseen. MLL pitää tärkeänä, että elatustuen uudistamista jatketaan kyseiset näkökulmat huomioon ottaen.

Lapsoset-hankkeen loppuraportin kehittämissuhteita elatustukeen liittyen:

- Elatusvelvollisen elatuskyvyn arviointiprosessia on kehitettävä erityisesti niissä tilanteissa, joissa lapsen kanssa asuva vanhempi saa toimeentulotukea. Lisäksi raportissa ehdotettiin, että mikäli elatusvelvollinen vanhempi on pitkäaikainen toimeentulotuen saaja tai hänellä on muuten ilmeisen pysyvästi puutteellinen elatuskyky tulisi Kelan roolia vahvistaa esimerkiksi siten, että Kela hoitaisi ns. nollasopimusten jatkosopimukset, mikäli elatusvelvollisen vanhemman tilanne ei ole muuttunut. Näin voitaisiin paremmin turvata lapsen oikeus elatustukeen.
- Elatusvelvollisen elatuskyvyn arviointiprosessia tulee tehostaa ja yksinkertaistaa erityisesti silloin, kun elatusvelvollista vanhempaa ei tavoiteta.
- Tietoisuutta elatustuen hakemismahdollisuuksista tulee lisätä sekä vähentää hakematta jättämisen kynnystä esimerkiksi tukemalla vanhempia, jotka välttävät hakemista tai elatuksesta sopimista erimielisyyksien pelossa. Raportin mukaan näiden toimenpiteiden tavoitteena on vahvistaa lasten taloudellista turvaa ja pienituloisten perheiden asemaa.
- Tulisi selvittää elatustuen porrastamista lapsen iän mukaan, kuten elatusavun suhteen suositellaan. Porrastaminen voisi paremmin vastata lapsen iän mukaan kasvaviin tarpeisiin.
- Elatustuen maksamisessa on tunnistettava mahdollisuus joustaa tietyissä erityistilanteissa. Tulisi olla mahdollisuus myöntää elatustukea ilman elatussopimusta tietyissä erityistilanteissa, kuten silloin, kun toista vanhempaa ei tavoiteta (asuu ulkomailla tai päihde- tai mielenterveyden ongelmien vuoksi tavoittamattomissa tai muissa haastavissa olosuhteissa).

MLL pitää tärkeänä, että kun elatustukijärjestelmää kehitetään, on samalla pohdittava, miten vanhempia voidaan parhaalla mahdollisella tavalla tukea erotilanteessa, jotta he pystyisivät välttämään tai ratkaisemaan keskinäisiä konfliktitilanteita ja tarkastelemaan tilannetta lapsen kannalta ja lapsen edun näkökulmasta.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomelle antamissaan viimeisimmissä päätelmissään suositellut, että Suomi tehostaa perheille annettavaa tukea, kuten sovittelupalveluja avio- ja avoerotapauksissa, ja tarjoaa lapsille tarvittaessa asianmukaista neuvontaa ja traumatukea (CRC/C/FIN/CO/5–6, kohta 25 b).

MLL korostaa, että lastenvalvojille on turvattava riittävät resurssit ja heillä on oltava riittävästi aikaa vanhempien kanssa työskentelyyn. Olennaista on, että kun elatussopimusten ja päätösten

ajantasaisuutta valvotaan, niin vanhemmille tarjotaan riittävä tuki sopimusten uusimisessa ja muokkaamisessa.

Helsingissä 18.6.2025

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen, vaikuttamistyön johtaja

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija

Pollari Kirsi
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry